

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampereen yliopisto

Anne Mustonen ja Sanna Vehviläinen

Tukiseteli

Joustava apu erityistä tukea tarvitsevalle oppijalle

Tukiseteli

Joustava apu erityistä tukea tarvitsevalle oppijalle

Anne Mustonen & Sanna Vehviläinen

*Oppilaitokset ovat veloitettuja takaamaan kaikille opiskelijoille tasaver-
taiset mahdollisuudet opiskeluun. Oppijoita on kuitenkin erilaisia, joten
kaivataan myös joustavia tukimuotoja. Tampereen ammattikorkeakoulus-
sa haasteeseen on tartuttu ottamalla käyttöön niin sanottu tukiseteli, jolla
opiskelijat voivat lunastaa itselleen opetukseen ja arviointiin liittyvää tukea.
Mitä tämä käytännössä tarkoittaa?*

Tässä esitellään TAMK:ssa käytössä oleva tukiseteli-käytäntö. Sen avulla oppilaitos voi huolehtia esteettömästä opiskelusta niin, että tuki ja sen tar-
vitsija löytävät joustavasti toisensa. Tukiseteli tarjoaa opiskelijalle tietyn
tuntimäärän hänelle sopivaa tukea siltä opettajalta tai ohjaajalta, jolta par-
haaksi katsoo. Prosessin käynnistää opiskelijan aloite, ja opinto-ohjaajan
avulla neuvotellaan opettajan tai ohjaajan kanssa opiskelijalle soveltuvia
tuen muotoja. Tuki voidaan tukisetelijärjestelmän avulla räätälöidä opiske-
lijalle, ja myös henkilökunta on suhtautunut asiaan myönteisesti.

Esteetön opiskelu haasteena oppilaitoksille

Esteetön opiskelu on noussut valtakunnalliseksi painoalueeksi, erityisesti
Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa -hankkeen myötä (www.esok.jyu.fi). Esteettömyydellä tarkoitetaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaa-
lisen opiskeluympäristön toteuttamista niin, että jokainen opiskelija voi
ominaisuuksistaan riippumatta opiskella yhdenvertaisesti muiden kanssa.
Esteetön opiskelun lähtökohdat perustuvat perustuslain (1999/731)
lisäksi yhdenvertaisuuslakiin (2004/21). Näiden lakien mukaan ketään ei
saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eri asemaan esimerkiksi terveyden-



tilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Säädökset velvoittavat oppilaitoksia miettimään tilojen ja kulkureittien helpokulkuisuuden ohella myös muita opiskelun sujuvuutta edistäviä toimia.

Esteettömyys on tärkeää opiskelijoille, joilla on erilaisia lukivaikeuksia tai muita oppimisen vaikeuksia, vammoja, sairauksia, mielenterveyden ongelmia tai muita opiskeluun liittyviä yksilöllisiä erityistarpeita. Muita tavallisia tuen tarvetta aiheuttavia tekijöitä ovat mielenterveyteen liittyvät kysymykset, sosiaaliset ongelmat, pitkäaikaissairaudet ja fyysiset vammat. Tyypillisiä ongelmia voivat olla esiintymisjännitys, paniikkihäiriö, sosiaalisten tilanteiden pelko, masennus, ahdistus, ADD/ADHD, Asperger ja muut autismin kirjoon liittyvät oireet sekä fyysiset vammat.

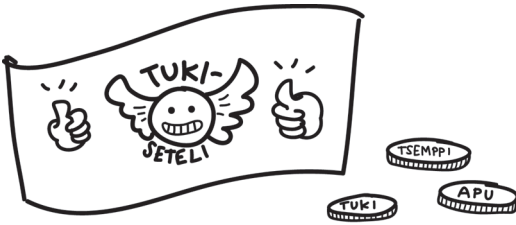
Tietoisuus erilaisista oppijoista on parantunut, ja asiaan kiinnitetään nykyisin huomiota opettajankoulutuksessa. Silti ei voida olettaa, että jokainen opettaja tai luennoitsija voisi – jo opiskelijamäärienkin vuoksi – ottaa huomioon yksittäisten opiskelijoiden erilaiset erityistarpeet. Samalla kuitenkin tiedetään, että pelkästään pedagogisilla keinoilla voidaan merkittävästi auttaa erityistä tukea tarvitsevan oppijan opiskelua, jos tarve tunnistetaan

oikein. Haasteeksi muodostuukin, miten tuki voidaan kohdentaa sopivalla tavalla sitä tarvitseville.

Tukiseteli: erityinen tuki joustavasti opiskelijan luo

TAMK:ssa ratkaisuna käytetään tukiseteliä, jonka avulla opiskelija itse arvioi tuen tarvetta ja kohdentamista. Tukisetelillä opiskelija voi hankkia apua siltä opettajalta tai ohjaajalta, jolta hän katsoo sitä tarvitsevansa. Kyse ei ole kuntoutuksesta, vaan oppimisen tuesta. Opettaja tai ohjaaja voi yksilöllisesti suunnitella tukitoimia erityistä tukea kaipaavalle opiskelijalle. Tuki-seteliä voi käyttää oppimisprosessin ja arvioinnin tukena sekä harjoittelun ja opinnäytetyön tekemisessä. Opiskelija voi käyttää seteliään esimerkiksi lisäopetukseen, lisäaikaan tai lisäohjaukseen tai muuhun parhaaksi katso- maansa tarpeeseen. Opiskelija hakee tukiseteliä sähköisellä lomakkeella, ja setelin saamisen ehtona on aina mukaan liitettävä asiantuntijalausunto. Tukisetelillä voi saada 20 tuntia tukiresurssia lukuvuoden aikana.

Hyvät käytännöt tukisetelin hyödyntämisessä



Erityisjärjestelyjen toteutu- minen edellyttää ensinnäkin opiskelijan omaa aktiivista toi- mintaa ja asian ottamista esille. Itse oppimisvaikeuksia koskeva prosessi puolestaan on keski- tetty ensisijaisesti opinto-oh- jaajille, sillä tuen tarve voi syntyä eri vaiheissa opintoja, ja opinto-ohjaaja kartoittaakin tilannetta yhdessä opiskelijan kanssa. Opinto-ohjaajat myös neuvovat opettajia tarpeen vaatiessa ja sopivat erityisjärjestelyistä yhdessä opiskelijan kanssa. Lisäksi opiskelijaa ohjataan tukisetelin ja tarvittaessa myös asiantuntijalausunnon hakemiseen ja hänelle kerrotaan vertaistuen ja terveydenhuollon mahdollisuuksista sekä yksityisistä palveluista. Opin- to-ohjaaja kirjaa opiskelijan luvalla erityisjärjestelyn ja -tarpeen opiskeli- jahallintojärjestelmään henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) laatimista varten. Opiskelijan pyynnöstä ja luvalla asiasta tiedotetaan myös

opiskelijan omalle opettaja-tuutorille ja tarpeen vaatiessa muille opettajille. Opinto-ohjaaja vastaa erityisjärjestelyjen kokonaisuuden suunnittelusta yhdessä opiskelijan kanssa.

Tukisetelikäytäntö edellyttää, että korkeakoulun johto on sitoutunut esteettömän opiskelun edistämiseen. Tämä mahdollistaa joustavat järjestelyt, kuten sen, että opettaja voi laskea käyttämänsä ohjaus- tai muun ajan normaalin palkka-perusteensa lisänä erikseen. TAMK:ssa on laadittu esteetöntä opiskelua varten erilliset ohjeet [linkki]sekä opiskelijalle että opettajalle. Ohjeistus auttaa opettajaa miettimään, millaisia joustavia ratkaisuja opiskelija saattaisi tarvita opintopolun eri vaiheissa.

Tukiseteli, resurssin antaminen suoraan opiskelijalle, on koettu erittäin hyväksi ratkaisuksi. Kun opiskelija ottaa yhteyttä opettajaan, tämä yleensä suhtautuu myönteisesti asiaan ja löytää joustavia pedagogisia ratkaisuja yhteistyössä opiskelijan kanssa. Tukiseteli myös vahvistaa opiskelijan omaa vastuuta opinnoistaan. Lisäksi johdon ja esimiesten myönteinen suhtautuminen ja sitoutuminen edesauttavat järjestelmän toimintaa: ei pidä tuijottaa työsuunnitelmiin tai niiden mahdollisiin ylityksiin, arkijärki auttaa.

Oppimisprosessiin liittyviä erityisjärjestelyjä, joita tukisetelin avulla voidaan toteuttaa, voivat olla muun muassa:

- opettajan antama lisäopetus,
- opettajatuutorin antama lisäohjaus,
- lisäaika tehtäviin sekä opetustilanteessa että muissa tehtävissä,
- oheismateriaalin toimittaminen opiskelijalle sähköisesti etukäteen,
- tehtävien suullinen ohjeistus,



- yksilölliset tehtävät ja niiden tavoitteet,
- parityöskentelyn mahdollistaminen esimerkiksi laboratorioissa,
- julkisen esiintymisen, huomion kohteena olemisen, esittelyjen ja muiden vastaavien oppimistapojen vaihtoehtoiset toteutustavat,
- erilaisten oppimiskanavien ja tilojen käyttäminen,
- harjoitustöiden, raporttien, selontekojen, portfolioiden ja vastaavien yksilöllinen aikataulusuunnittelu,
- opintojen suunnittelun, ajankäytön ja organisoimisen yksilöllinen ohjaus,
- opiskeluterveydenhuollon tai opiskelijakunnan järjestämille kursseille ja vertaistukiryhmiin osallistuminen.

Arviointiin liittyviä erityisjärjestelyjä voivat olla vaikkapa:

- oppimisvaikeuksista kärsivän opiskelijan tukeminen opintojen suorittamisessa ensisijaisesti erityisjärjestelyjen avulla; mahdollinen S-arviointi (suoritettu) ratkaistaan opiskelijan ja opintojaksosta vastaavan opettajan kanssa käydyn keskustelun perusteella,
- lisäajan antaminen tenteissä ja muissa arviointitilanteissa,
- yksilölliset tenttien suoritustavat,
- itsenäinen tekeminen ryhmätöiden sijaan tai ryhmätyöt itsenäisen tekemisen sijaan,
- harjoitustöiden, raporttien, selontekojen, portfolioiden, seminaarien ja vastaavien arvioinnissa yksilöllisen aikataulun antaminen tai yksilöllisestä sisällöstä sopiminen,
- rauhallisen tilan järjestäminen arvioinnin ajaksi,
- tehtävien suullinen ohjeistus ja/tai tehtävän ääneen lukeminen,
- suullinen koe tai kokeen täydentäminen,
- apuvälineiden käytön salliminen koetilanteessa.

Harjoitteluun ja opinnäytetyöhön liittyviä erityisjärjestelyjä voivat olla esimerkiksi:

- harjoittelupaikan huolellinen valinta ottaen huomioon alan erityispiirteet,
- tiedottaminen harjoittelupaikkaan opiskelijan luvalla,
- harjoittelussa tarvittavista erityisjärjestelyistä sopiminen yhdessä harjoittelun ohjaajan kanssa,
- opinnäytetyön tekemiseen liittyvistä erityisjärjestelyistä sopiminen

- yhdessä opinnäytetyön ohjaajan kanssa,
- opinnäytetyön aiheen valinnassa tarvittavista erityisjärjestelyistä sopiminen yhdessä opinnäytetyön ohjaajan kanssa,
- tiedottaminen opinnäytetyön tekemisaikaan opiskelijan luvalla,
- opinnäytetyön kirjalliseen raportointiin liittyvä lisäohjaus,
- kypsyysnäytteen tarkastamiseen liittyvä ohjaus.

Tukiseteliä käyttävien määrä on melko vähäinen. Vuosittain noin 70–100 opiskelijaa eli alle yksi prosentti TAMK:n opiskelijoista hakee sitä. Oppimisvaikeuksia on kuitenkin todennäköisesti suuremmalla osalla. Tukiseteliä käytetään eniten opettajan antamaan lisäopetukseen, lisäaikaan tentteissä sekä tehtävien tai harjoitustöiden yksilöllisiin aikataulusuunniteluihin. Opinnäytetyön osalta tukisetelin käyttö painottuu kypsyysnäytteeseen ja yksilölliseen ohjaukseen opinnäytetyön kirjoitustyössä. TAMK:ssa ei ole tilastoitu, missä määrin tukisetelin käyttö on edistänyt opintoja, mutta opinto-ohjaajien kertoman mukaan äidinkielen opettajilta saatu tuki varsinkin valmistumisvaiheessa on ollut merkittävä.

Lähteet

ADHD-liitto ry. <http://www.adhd-liitto.fi>

Autismi- ja Aspergerliitto ry. <http://www.autismiliitto.fi>

Erilainen oppija. <http://www.peda.net>

Esteetön opiskelijavalinta -suositus ja -opas. 2009. Multiprint. <http://esok.jyu.fi>

Esteetön opiskelu korkea-asteen oppilaitoksissa – ESOK-hanke. <http://esok.jyu.fi>

Invalidiliitto Ry ja sen ylläpitämä Esteettömyyskeskus ESKE. <http://www.invalidiliitto.fi> ja <http://www.esteeton.fi>

Mielenterveyden keskusliitto ry. <http://www.mtkl.fi>

Saari, S. 2011. Meitä on moneksi. Erilaisten oppijoiden huomioiminen yliopisto-opetuksessa. Teoksessa E. Myller (toim.) Oppaiden opas – vinkkejä opetukseen opintopolun eri vaiheissa. Aalto-yliopiston julkaisusarja. Helsinki: Multiprint Oy.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Taskinen, E. 2008. Korkeakouluopiskelijoiden lukivaikeudet ja hyvät käytännöt opiskelun tukemiseksi. Turun yliopiston opiskelijapalvelut 2008. <http://esok.jyu.fi/julkaisut>

Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21.



Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

<http://www.campusconexus.fi/>